

ОСНОВНІ КОНЦЕПТИ ФАНТАЗІЙНОГО ДИСКУРСУ

Ірина Кобякова (Суми, Україна)

ResearcherID is : M-3890-2081

ORCID: 0000-0002-9505-2502

i.kobyakova@gf.sumdu.edu.ua

Анна РЕШИТЬКО (Суми, Україна)

ORCID: 0000-0002-7891-7092

h.reshytko@uabs.sumdu.edu.ua

КОБЯКОВА Ірина, РЕШИТЬКО Анна «Основні концепти фантазійного дискурсу»

У статті розглядається фантазійна картина світу, яка стає дуже поширеним явищем, присутнім у різних сферах англomовного дискурсу: в різноманітних казково-фантазійних текстах різних жанрів, які набувають високу популярність у читачів.

Ключові слова: фантазійний дискурс, концепт, картина світу, казка.

Kobyakova Iryna, Reshytko Anna “Main concepts of fantasy discourse”

The article deals with a fantastic outlook that is presented in different areas of English language discourse. Nowadays, not only traditional folklore and literary fairy tales, but also a lot of works of other literary genres, such as detective stories, thrillers and novels and love story, are representative of the outlook of the fairy tale and fantasy texts. The basic concepts of different fairy tale and fantasy texts are separated and analyzed. It is proved that the basic concepts of fairy-tale and fantastic texts are such as "magic and wonder", "good", "evil", "beauty", "horror", "sorcerer" and "human". The fantastic picture of the world is very often presented in different spheres of English discourse: in various fairy tale and fantasy texts of different genres, which are very popular among readers.

Keywords and phrases: fairytale outlook; fantasy texts; English language discourse; tale; concept.

Казково-фантазійна картина світу стає дуже поширеним явищем, присутнім у різних сферах англomовного дискурсу: в різноманітних казково-фантазійних текстах різних жанрів, які набувають високу популярність у читачів. Говорячи про репрезентації казково-фантазійної картини світу, в першу чергу необхідно згадати про традиційні фольклорні казки, які є спадщиною попередніх поколінь, що зображено в багатьох роботах вчених-лінгвістів.

Казково-фантазійна картина світу присутня і в літературних та авторських казках, які є прямими спадкоємцями та продовжувачами фольклорних казок (Петрова, 2011). Однак крім традиційних казок, казково-фантазійна картина світу в даний час проникає і в інші літературні жанри, які раніше не містили в собі елементів казковості, таких як любовні романи, детективи та трилери, які в даний час набирають популярність і також є репрезентантами казкової картини світу.

Безсумнівним є й те, що концепти чарівництва і дива є неодмінними концептами всіх казково-фантазійних текстів. Однак необхідно відзначити, що основну участь в утворенні казкового сюжету виконують не тільки концепти чарівництва і дива (Смирнова, 2007).

Яскравими елементами чарівних літературних казок є моменти дивовижною, магічної краси та моменти страху і жаху. Яскравим прикладом такої казки є казка — «Beauty and the Beast» («Красуня і чудовисько»), і зовсім не є випадковим, що різновиди цієї казки зустрічаються у великій кількості мов світу.

Починаючи з 1729 року, коли в Англії вперше були опубліковані чарівні літературні казки Шарля Перро у збірнику — Tales of Mother Goose (Казки Матінки Гуски), твори містять у собі описи дивовижної краси, наприклад, у тексті — «Попелюшка» — «Cinderella or the Little Glass Slipper»:

«Her godmother touched her with her wand and at the same time her clothes turned into gold and silver material, all covered with jewels. At the end, she gave her a pair of glass slippers, the most beautiful in the whole world. Being so decked out, she stood on her coach ... "(Baker-Sperry,2017) /" Чарівниця торкнулася Попелюшки своєю паличкою, і її лахміття стало чудовим платтям із золота та срібла, розшитий цінними каменями. На останок чарівниця взяла дівчирнку в кришталеві туфельки. Зовсім ніхто в цілісінькому світові не бачив таких гарних туфельок! Попелюшка сіла в карету та поїхала на пошуки пригод ... »;

«There was immediately a deep silence. Everyone stopped dancing and the violin stopped playing, so everyone had the extraordinary beauty of an unknown newcomer. Nothing was heard except the confused noise: "How beautiful she is! The king could not resist watching her and telling the queen gently that it had been a long time since he had seen such a beautiful and charming creature » (Baker-Sperry, 2017) «В залі відразу запанувала тиша: гості перестали танцювати, скрипалі завмерли та забули про гру – всі стояли та не могли перевести подих «Яка чарівна! - шепотілися колом. Навіть сам король не міг відвести погляд і все говорив, що вже дуже давно не бачив такої чарівної дівчини!!!»

У казці «Осляча шкура» («Donkey Skin») знаходимо опис дивовижної краси принцеси:

«Donkey Skin had put on her dress of gold and diamonds which was as brightly as the sun. The prince was breathless at her beauty, her youthfulness, and her modesty» (Baker-Sperry, 2017). / Осляча Шкура одягла сукню з золота і діамантів, яке світить так яскраво, як сонце. Принц був вражений її красою, юністю і скромністю». — «...when she reached the palace in her beautiful dress, whose riches had never matched, with her blonde hair all alight with diamonds, blue eyes - sweet and attractive, and even a waist so slim that two hands could have surrounded her, even charming ladies outside lost all your charms» (Baker-Sperry, 2017). / Коли вона з'явилася в палаці у своєму чудовому платті, рівного якому немає у всьому світі, з її розкішними

світлим волоссям, блискучими безліччю діамантів, з блискучими блакитними очима, стрункою талією, що навіть найкрасивіші придворні дами втратили все своє пишність поруч з нею».

Варто звернути увагу на опис дивовижної краси в казках. Краса в казках передається за допомогою опису ясних, реальних, відчутних речей, які виблискують, сяють і засліплюють (Тананихіна, 2007). Дійсно, одяг прекрасних дівчат в казках Перро фантастично красивий. Для підкреслення краси одягу дівчат використовуються іменники, які називають дорогоцінні метали та камені: gold (золото); silver (срібло); jewels (дорогоцінне каміння); diamonds (діаманти).

Для опису дивовижної краси дівчат також використовуються абстрактні прикметники: beautiful (красива), lovely (прекрасна), singular (незвичайна), appealing (приваблива), sweet (чарівна), slender (струнка), alight (та, що сяє), gracious (люб'язна), які передбачають включення уяви читачів для створення прекрасного образу дівчат.

Одночасно з описами дивовижної краси, в згаданих чарівних казках присутні опису сцен жаху. З точки зору опису сцен жаху, найцікавішою для розгляду є однойменна казка братів Грімм «Cinderella», вперше опублікована в Англії в 1823 році. Казка «Попелюшка», що є, можливо, найвідомішою казкою у світі, в інтерпретації братів Грімм має особливо яскраві моменти, що описують справжній жах. Наприклад, епізод казки, в якому старша сестра Попелюшки відрубує собі палець на нозі, щоб видати себе за наречену принца:

«The eldest went with the shoe into her room and wanted to try it on, and her mother stood by. But she could not get her big toe into it, and the shoe was too small for her. Then her mother gave her a knife and said, "Cut the toe off; when thou art Queen thou wilt have no more need to go on foot." The maiden cut the toe off, forced the foot into the shoe, swallowed the pain, and went out to the King's son. Then he took her on his horse as his bride and rode away with her. They were, however, obliged to pass the grave, and there, on the hazel-tree, sat the two

pigeons and cried, -Turn and peep, turn and peep, There's blood within the shoe, The shoe it is too small for her. The true bride waits for you. Then he looked at her foot and saw how the blood was streaming from it. He turned his horse round and took the false bride home again »(Baker-Sperry, 2017). / «Найстарша донька вирушила в кімнату, щоб взути туфельку, і мати пішла слідом. Але дочка зовсім не могла взути туфельку на ногу; великий палець ніяк не поміщався, і туфелька була їй мала. Тоді мати принесла їй ніж і каже: «А ти відрубай великий палець; коли станеш королевою, пішки ходити не прийдеться. Відрубала дівчина палець, ледь натягнула туфельку, стиснула губи від болю і вийшла до принца. І взяв він її собі за наречену, посадив на коня і поїхав з нею. Проїжджаючи повз могилу, на горіховому дереві сиділо два голуби. І заспівали вони: «Глянь-но, дивися, а черевик то весь в крові, черевичок, як видно, тісний, погано вибрав ти наречену.» Подивився королевич на її ногу, бачить кров з неї так і тече. Повернув він коня назад, привіз наречену додому і сказав, що вона не справжня наречена» .

Наступний епізод: середня сестра Попелюшки також намагається видати себе за наречену принца:

«So her mother gave her a knife and said, «Cut a bit off thy heel; when thou art Queen thou wilt have no more need to go on foot.» The maiden cut a bit off her heel, forced her foot into the shoe, swallowed the pain, and went out to the King's son. He took her on his horse as his bride, and rode away with her, but when they passed by the hazel-tree, two little pigeons sat on it and cried. Turn and peep, turn and peep, There's blood within the shoe The shoe it is too small for her, The true bride waits for you. He looked down at her foot and saw how the blood was running out of her shoe, and how it had stained her white stocking. Then he turned his horse and took the false bride home again »(Baker-Sperry, 2017). / «Подала їй мати ніж і каже: «А ти відрубай шматок п'яти: коли будеш королевою, пішки тобі ходити не прийдеться. Відрубала дівчина шматок п'яти, ледь засунула ногу в черевичок, стиснула губи від болю і вийшла до принца. Взяв він її собі за наречену, посадив на коня і поїхав з нею. Проїжджаючи повз

горіхове дерево, два голуби почали співати: «Глянь-но, подивися, а черевик-то весь в крові, черевичок, як видно, тісний. Погано вибрав ти наречену! Глянув принц на її ногу, бачить кров тече з тифельки та білі панчохи зовсім червоні стали. Повернув він коня і привіз наречену назад в її будинок».

Остаточний епізод: кінець казки, весілля Попелюшки, де сестри караються за своє віроломство:

"When the wedding with the son of the king was celebrated, two vicious sisters came and wanted to admire Cinderella and share her happiness. When the engaged couple went to church, the eldest was on the right and the younger was on the left, and the pigeons hurt one eye of each of them. When they returned, the older was on the left and the younger was on the right, and then the pigeons hurt the other eye of each of them. Therefore, for anger and lies, they were punished with blindness as long as they lived " (Baker-Sperry, 2017). «Коли настав час весілля з, дві злісні сестри прийшли та хотіли помилуватися Попелюшкою і розділити з нею її щастя. Коли заручена пара пішла до церкви, старша сестра стала праворуч, а молодша — ліворуч, а голуби викльовували по одному оку кожній з них. Потім, коли вони вже поверталися з церкви, старша була ліворуч, а молодша праворуч, і голуби викльовували по іншому оку кожній. Таким чином, за їхню злість та брехливість вони були покарані сліпотою до кінця свого віку ».

Для передачі жаху в казках дуже часто використовуються страшні криваві сцени, каліцтва, інші тілесні ушкодження, і ця казка не є винятком. Якщо краса самих дівчат описується за допомогою абстракцій, то сцени жаху надзвичайно конкретні, з безліччю деталей.

В описі сцен жаху присутні сцени відрізання частин тіла і сцени позбавлення очей: the maiden cut the toe off (відрубала дівчина палець), the maiden cut a bit off her heel (відрубала дівчина шматок п'яти), the pigeons pecked out one eye of each of the (виклювали голуби у кожної з них по оку), then the pigeons pecked out the other eye of each (виклювали голуби кожній з них ще по оку). Крім того, в цих епізодах присутні криваві сцени та опису

болю: swallowed the pain (закусила губи від болю), the blood was streaming from... (кров струменіла з...), the blood was running out of her shoe (кров витікала з черевик).

Моменти дивовижної краси та моменти страху і жаху є неодмінними складовими сучасних казково-фантазійних текстів. Так, у казково-фантазійних любовних романах Меліси Марр з серії «Tattoo Fairies» («Татуйовані казки») концепти краси, страху і жаху також широко представлені (Смирнов, 2007). Концепти краси та жаху присутні також в казково-фантазійних детективах [8,] Концепти краси та жаху є обов'язковими концептами казково-фантазійних текстів, в тому числі та сучасних чарівних казок, зазначимо, що список основних концептів казково-фантазійних текстів цим не вичерпується.

Разом з концептами чарівництва і дива, краси та жаху, в казкових текстах завжди є два центри, що представлені двома полюсами, двома базовими концептами цивілізованого світу: концепт добро і концепт зло. Серед основних концептів казково-фантазійних текстів не можна не відзначити ще один із найважливіших концептів – концепт чарівник, тобто персонаж, що володіє магічними здібностями. Крім того, головним героєм казкових текстів є також і чоловік, і концепт людина, що також є важливою складовою казкових текстів.

Таким чином, протистояння основних концептів культурного світу, концептів добра і зла, поряд з концептами чарівництва і дива, краси та жаху, а також концептів чарівник та людина є основою концептуального змісту сучасних казкових текстів, в тому числі казково-фантазійних текстів різних жанрів. Саме ці концепти є рушійною силою розвитку сюжету казкових текстів.

Бібліографія

1. Петрова Е. Е. Способи лінгво-прагматичної репрезентації фантазійних концептів (на матеріалі англійських чарівних казок): автореф. дисс., 2011 – 24с.

2. Плахова О. А. Мовна картина світу англійської народної казки: монографія. Тольятті, 2012 – 202 с.
3. Смирнов А. В. Мовна картина світу англійської народної казки: монографія, 2007 – 264 с.
4. Смирнова О. П. Трансформований текст як спосіб створення другої віртуальної реальності (на матеріалі політкоректних казок, притч, оповідань Старого Завіту): автореф. дис., 2007 – 21 с.
5. Тананихіна А. О. Мовностилістичні особливості сучасної англомовної літературної казки: дис., 2007 – 264 с.
6. Baker-Sperry L., Grauerholz L. The Pervasiveness and Persistence of the Feminine Beauty Ideal in Children's Fairy Tales. *Gender and Society*. 2017, №5 – 311p.
7. Bilous Oleksandr (in co-authorship). “Deutsche Welle“ as a mass media language for specialist purposes: pragmatics, analysis and translation // **Humanities @Social Sciences Reviews (Index SCOPUS)**. – 2019. – Vol 07, No 06 (2019). – P.176-181.
8. Oleksandr Bilous, Olha Bilous. SLANGISMS AS THE MEANS OF CONVEYING THE AUTHOR’S AND CHARACTER’S FIGURATIVE INFORMATION IN SOME COUNTRYS OF THE DANUBE REGION: TRANSLATION ASPECT // *Journal of Danubian Studies and Research*. – Vol. 9 – No .1/2019 – **Galati(Romania)**: Editura Danubius (**Index COPERNICUS**), 2019. – P. 316–324.

REFERENCES

1. Petrova E. E. Sposobi lingvo-pragmaticichnoyi reprezentaciyi fantazijnih konceptiv (na materiali anglijskih charivnih kazok): avtoref. diss. [Methods of lingvo-pragmatic representation of fantasy concepts] 2011. 24 p.
2. Plahova O. A. Mовna kartina svitu anglijskoyi narodnoyi kazki: monografiya. [The linguistic of the English folk tale]: Tolyatti, 2012. 202 p.

3. Smirnov A. V. Movna kartina svitu anglijskoyi narodnoyi kazkim: monografiya. [The linguistic of the English folk tale] 2007. 264 p.
4. Smirnova O. P. Transformovaniy tekst yak sposib stvorenniya drugoyi virtualnoyi realnosti [Transformed text as a way to create another virtual reality] (na materiali politkorektnih kazok, pritch, opovidan Starogo Zavitu): avto-ref. dis. 2007. 21 p.
5. Tananihina A. O. Movnostilistichni osoblivosti suchasnoyi anglomovnoyi literaturnoyi kazki: [Lingvo-stylistic features of modern English fairy tale] dis. ... 2007. 264 p.
6. Baker-Sperry L., Grauerholz L. The Pervasiveness and Persistence of the Feminine Beauty Ideal in Children's Fairy Tales. Gender and Society. Vol. 17. #5 311p.
7. Bilous Oleksandr (in co-authorship). "Deutsche Welle" as a mass media language for specialist purposes: pragmatics, analysis and translation // **Humanities @Social Sciences Reviews (Index SCOPUS)**. – 2019. – Vol 07, No 06 (2019). – pp.176-181.
8. Oleksandr Bilous, Olha Bilous. SLANGISMS AS THE MEANS OF CONVEYING THE AUTHOR'S AND CHARACTER'S FIGURATIVE INFORMATION IN SOME COUNTRYS OF THE DANUBE REGION: TRANSLATION ASPECT // Journal of Danubian Studies and Research. – Vol. 9 – No .1/2019 – **Galati(Romania)**: Editura Danubius (**Index COPERNICUS**), 2019. – pp. 316–324.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Ірина Кобякова – кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської філології Сумського державного університету

Анна Решитько – аспірант кафедри германської філології Сумського державного університету, викладач-стажист кафедри іноземних мов

Навчально-наукового інституту бізнес технологій «УАБС» Сумського державного університету.

Наукові інтереси: дослідження дискурса.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Iryna Kobyakova – PhD in Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Germanic Philology, Sumy State University.

Anna Reshytko – teacher trainee, Department of Foreign Languages, Education and Research Institute for business technologies “UAB”, Sumy State University.

Scientific interests: discourse studies.

Кобякова, І.К. Основні концепти фантазійного дискурсу / І.К. Кобякова, А.Д. Решитько // Наукові записки. – Вип. 187. - Серія: Філологічні науки. - 2020. - С. 220-224.